

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Yttrande

1 (3)

Datum
2022-05-27

Ärendebeteckning
457-1808-2022

Justitiedepartementet

Länsstyrelsen i Uppsala läns yttrande över promemorian, Viktigt meddelande till allmänheten – en översyn av VMA-systemet (Ds 2022:1)

Länsstyrelsen välkomnar en gemensam författningsreglering. Det skapar en bättre redundans och en ökad tydlighet. Frågor kopplat till såväl krisberedskap som till totalförsvaret har med senare år aktualiserats, vilket motiverar en översyn av systemet. Genom gemensam författning tydliggörs förutsättningar för VMA. Länsstyrelsen instämmer i att regleringen bör omfatta hela systemet. Länsstyrelsen har uppfattat att det finns en viss förvirring kring vilka som har behörighet att utfärda ett VMA. Det är därför motiverat att tydliggöra detta genom författningsreglering. Länsstyrelsen ser positivt på att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap får ett samordnade ansvar för helheten kring VMA-systemet. Det finns dock tillfällen då den skarpa gränsdragningen kan ifrågasättas. Se nedan.

Varning vid larm på kärnkraftverk

Länsstyrelsen instämmer däremot inte i den skarpa gränsdragningen när det gäller varning vid larm på ett kärnkraftverk. Utredningen beskriver att vissa händelser är mer tidskritiska än andra och kärnkraftsolycka är just en sådan. Kärnkraftverken har inarbetade rutiner och är införstådda i ansvar och uppgifter kopplade till varning via VMA. Det bedöms inte som rimligt att möjligheten att aktivera VMA ska flyttas från verksamheten. I dagsläget kan kärnkraftverken begära sändning av VMA och aktivera signalen i utomhusvarningssystemet. Utifrån på förhand fastställda kriterier har anläggningarna tillsammans med länsstyrelserna och Strålsäkerhetsmyndigheten bestämt vilken information som initialt ska nå ut till allmänheten och vilka skyddsåtgärder som ska vidtas direkt i samband med larm. Kärnkraftverken övar dessutom kontinuerligt med berörda aktörer vid varje kvartalsprov av systemet. Länsstyrelsen bedömer att varningen skulle fördröjas om ansvaret skulle flyttas över till länsstyrelsen. Detta skulle bland annat kunna leda till ett senare VMA och att allmänhetens tid till att vidta nödvändiga akuta skyddsåtgärder förkortas.

Länsstyrelsen föreslår därför att kärnkraftverken får behålla behörigheten att utlysa VMA enligt dagens rutiner.

Varning vid olycka på farliga verksamheter

Vid verksamheter som hanterar farliga ämnen kan det vara avgörande för allmänhetens säkerhet att snabb varning kan ges. Om en analys visar på en tidsvinst om verksamhetsutövaren själv utlöser VMA bör detta möjliggöras, analysen bör utföras av verksamhetsutövaren och räddningstjänsten i samverkan. Tydliga avtal och rutiner mellan räddningstjänst och verksamhetsutövaren ska säkerställa att det inte råder några tveksamheter om och när ett VMA utfärdats. Länsstyrelsen föreslår att farliga verksamheter, efter enskild bedömning får behålla behörigheten att utlysa VMA enligt dagens rutiner.

Flyglarm

Länsstyrelsen håller med om att tiden till förvarning kommer att vara kort vid flyglarm och det är viktigt att larmkedjan är så kort som möjligt. Huvudansvaret för flyglarm bör ligga hos Försvarmakten, som är den myndighet som har bäst lägesbild och förutsättningar. För redundans i systemet bör fler aktörer kunna utlösa flyglarm, räddningstjänsten i egen kommun och länsstyrelsen inom länet. Länsstyrelsen anser därför att även länsstyrelserna skall ha möjlighet att aktivera flyglarm.

Framtida utveckling av varningssystem och VMA-kanaler

Länsstyrelsen anser att man bör fortsätta att undersöka möjligheten att sända VMA även i digitala plattformar för radio och TV, eftersom det bedöms följa hur allmänheten alltmer konsumerar nyheter och information. En utmaning är att säkerställa att det inte skapas desinformation eller möjlighet att sprida felaktiginformation. Kombinationen av radio, tv och telefoni bedöms vara det bästa och säkraste varningsförfarandet.

Länsstyrelsen instämmer inte i att varning via mobiltelefoni ska kunna ses som ett enskilt och komplett varningssystem. Utveckling av VMA i mobiltelefonen genom geografisk positionering har gått framåt men är med dagens teknik, SMS, inte tillförlitlig genom att det sker en fördröjning när ett meddelande till ett stort antal mottagare skickas. Det visar inte minst erfarenheter från tidigare inträffade händelser. Därför bör radio, telefoni och tv även fortsättningsvis komplettera varandra.

I jämförelsen om SMS-teknik eller Cell Broadcast finns ingen diskussion om komplexa situationer som kräver flera på varandra följande VMA. Det kan vara allt från terrordåd till i yttersta fall

flyglarm. Ett exempel är om man sänder en miljon SMS i systemet, sedan ytterligare en miljon innan de första sänts och sedan ytterligare en omgång så kommer ett SMS-baserat system inte kunna säkerställa i vilken ordning de ska skickas till terminalutrustningen. Detta kommer leda till missförstånd hos mottagarna. Risken för långa köer i systemet underskattas också om systemet skall användas vid höjd beredskap då en del av infrastrukturen kan vara påverkad. Vidare kommer SMS-baserade varningar att även i enklare fall komma med olika tidsfördröjning, vilket kommer skapa förvirring och i värsta fall inte nå mottagare i tid. Vid utomhusvarning och flyglarm fungerar det bra utomhus, men man bör beakta att många byggnader idag är allt bättre ljudisolerade. Länsstyrelsen vill understryka vikten av att också kunna larma via telefoni utan fördröjningar.

Även om det inte ligger inom utredningens ansvar att välja teknik så vill länsstyrelsen understryka vikten och behovet av att införa en Cell Broadcast-lösning. Det skulle inte minst underlätta hanteringen av ”enklare” VMA och är en nödvändighet vid komplexa situationer och höjd beredskap.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Göran Enander med krisberedskapshandläggare Anders Leijon som föredragande. I den slutliga handläggningen har också länsråd Cecilia Magnusson, avdelningschef Christel Benfalk, enhetschef Johan Larsson och krisberedskapshandläggare Tommy Törning medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.